

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра гідрології та гідроекології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Оцінка екологічного стану водних об'єктів

для студентів

галузь знань 10 – Природничі науки

спеціальність 103 - Науки про Землю

освітній рівень магістр

освітня програма Гідрологія

спеціалізація Гідрологія

вид дисципліни обов'язкова

Форма навчання – денна

Навчальний рік - **2019/2020**

Семестр – **1**

Кількість кредитів ECTS **5**

Мова викладання, навчання
та оцінювання **українська**

Форма заключного контролю **іспит**

Викладач: **Курило Святослав Михайлович**, кандидат географічних наук,
доцент кафедри доцент кафедри гідрології та гідроекології, доцент
КИЇВ – 2019

Розробник: **Курило Святослав Михайлович**, кандидат географічних наук, доцент кафедри гідрології та гідроекології, доцент

ЗАТВЕРДЖЕНО

В.о. зав. кафедри гідрології та гідроекології

Гребінь В.В.

(підпис)

Протокол № 12 від «13» червня 2019 р.

Схвалено науково - методичною комісією географічного факультету

Протокол від «30» серпня 2019 року № 5

Голова науково-методичної комісії

Запотоцький С.П.

(підпис)

«30» серпня 2019 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни «Оцінка екологічного стану водних об'єктів» це отримання студентами уявлень про глобальні та регіональні проблеми гідроекології, гідроекологічні аспекти водопідготовки, фізико-хімічні характеристики води водних об'єктів та їх вплив на функціонування екосистем.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

- Успішне опанування курсу «Загальна гідрологія»; «Загальна хімія», «Гідроекологія»; «Основи гідрохімії»
- Знання теоретичних основ загальної гідрології та загальної хімії.
- Володіти елементарними гідрологічними поняттями про водні об'єкти, їхній гідрологічний режим, мати навички виконання лабораторних робіт з хімії.

3. Анотація навчальної дисципліни: Надається характеристика компонентів фізико-хімічного складу води у життєдіяльності організмів; даються загальні відомості основні гідроекологічні проблеми суходолу; ознайомити з основними шляхами їх вирішення; дати уявлення про якість і бактеріальний склад води; ознайомити з фізичними та хімічними процесами у природних водах які визначають гідроекологічний стан водних об'єктів; ознайомлення зі складом стічних вод; вивчаються сучасні методи оцінки гідроекологічного стану водних об'єктів. сучасних кліматичних змін; механізму впливу кліматичних змін на водне середовище; аналізу зміни головних елементів гідрологічного режиму, що відбуваються під впливом кліматичних змін; отриманню уявлень про можливі тенденції подальших змін водних ресурсів під впливом змін клімату.

Навчальна дисципліна «Глобальні зміни клімату та їх вплив на гідросферу» є складовою комплексної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» спеціалізації «Гідрологія» спеціальності «Науки про Землю».

4. Завдання вивчення дисципліни полягає у формуванні в студентів цілісної системи знань про якість води, фізико-хімічні і бактеріологічні показники (критерії якості) води у природних водних об'єктах; ознайомити студентів з фізичними та хімічними процесами у природних водах які визначають гідроекологічний стан водних об'єктів.

- *ознайомити студентів з загальними закономірностями та причинами сучасних кліматичних змін;*
- *розкрити сутність методів розрахунку та прогнозу елементів гідрологічного режиму водойм та водотоків з метою пом'якшення наслідків кліматичних змін;*
- *ознайомити студентів з уявленнями про сучасні зміни елементів водного балансу, способами прогнозування їх подальшого розвитку;*
- *ознайомити студентів із методологією досліджень окремих характеристик гідрологічного режиму річок і водойм в період кліматичних перетворень.*

Виконання поставлених завдань дозволять випускнику досягти наступних компетенцій:

- *Здатність працювати в міжнародному контексті та в глобальному інформаційному середовищі за фахом (ЗК- 4);*
- *Здатність до абстрактного мислення, пошуку, опрацювання, аналізу та синтезу інформації (ЗК-6);*
- *Володіння сучасними методами досліджень, які використовуються у виробничих та науково-дослідницьких організаціях при вивченні гідросфери та її компонентів (ФК-4);*
- *Вміння формулювати задачі моделювання, створювати моделі об'єктів і процесів у гідросфері та її складових із використанням математичних, картографічних методів і геоінформаційних технологій (ФК-7).*

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність *)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
1.1	Умови формування якості води	<i>Лекція</i>	<i>тест, бліц опитування</i>	4%
1.2	Процеси, що визначають гідроекологічний стан водних об'єктів;	<i>лекція</i>		4%
1.3	Основні методи оцінки гідро екологічного стану	<i>лекція</i>		4%
1.4	Умови скидання стічних вод у природні водні об'єкти	<i>лекція</i>		4%
1.5	Основні заходи з охорони природних вод.	<i>лекція</i>		4%
2.1	Оцінка якості води	<i>лекція</i>	<i>тест, бліц опитування</i>	4%
2.2	Оцінка факторів погіршення гідроекологічного стану водних об'єктів	<i>лекція</i>		4%
2.3	Оцінка факторів погіршення гідроекологічного стану водних об'єктів	<i>лекція</i>		4%
2.4	Оцінка гідроекологічного стану водних об'єктів	<i>лекція</i>		4%
3.1	Вироблення у студентів практичних навиків проведення к гідро екологічних досліджень	<i>самостійна робота</i>	<i>тест, бліц опитування,</i>	4%
4.1	Розрахунок допустимих норм скидання забруднювальних речовин зі стічними водами у водні об'єкти;	<i>самостійна робота</i>	<i>виконання творчих аналітично- розрахункових робіт</i>	10%
4.2	Планувати заходів з охорони природних вод.	<i>самостійна робота</i>		10%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін які не входять до блоків спеціалізації)

Програмні результати навчання	Результати навчання за дисципліною											
	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	4.1	4.2
Застосовувати свої знання для визначення і вирішення проблемних питань і прийняття обґрунтованих рішень в гідрології	+	+	+	+	+							
Розробляти, керувати та управляти проектами гідрології, оцінювати і забезпечувати якість робіт						+	+	+	+			
Моделювати об'єкти гідросфери і процеси, застосовуючи картографічні і математичні методи та геоінформаційні технології										+	+	+

7. Схема формування оцінки.

Рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами написання письмових контрольних робіт та під час *презентації та захисту* студентом власного дослідження певного елемента гідрологічного режиму по річках України та його сучасних змін.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

1. результати навчання – **1 (знання РН 1.1-1.5)** – до 40%;
2. результати навчання – **2 (вміння РН 2.1-2.4)** - до 50%;
3. результати навчання – **3 (автономність та відповідальність РН 3.1, 4.1-4.2)** - до 10%

7.1. Форми оцінювання студентів:

У курсі передбачено **2 змістовні частини**. Заняття проводяться у вигляді лекцій та семінарських занять. Завершується дисципліна – **іспитом**.

Упродовж семестру, після завершення відповідних тем, проводяться тематичні письмові контрольні роботи із відкритими питаннями.

Для визначення рівня досягнення результатів навчання, передбачених пунктами **2** та **3** студенти під час презентації надають результати свого дослідження певного елемента гідрологічного режиму по гідро екологічних проблемах річках України та його сучасних змін, а також демонструють набуті навички.

- семестрове оцінювання здійснюється за модульно-рейтинговою системою.

У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1 - 6 а у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 7-11. Обов'язковим для заліку є написання контрольних робіт за ЗМ, участь у семінарах та дискурсах,

підготовка презентації.

Оцінювання за формами контролю:

	ЗМ1		ЗМ2	
	<i>Min. – 18 балів</i>	<i>Max – 30 балів</i>	<i>Min. – 18 балів</i>	<i>Max – 30 балів</i>
Усна відповідь	„2” x 1 = 2	„3” x 1 = 3	„2” x 1 = 2	„3” x 1 = 3
Лекції	„2” x 3 = 6	„4” x 3 = 12	„2” x 3 = 6	„4” x 3 = 12
Модульна контрольна робота* 1	„10” x 1 = 10	„15” x 1 = 15		
Модульна контрольна робота 2			„10” x 1 = 10	„15” x 1 = 15

”3” – мінімальна/максимальна оцінку, яку може отримати студент.
¹ – мінімальна/максимальна залікова кількість робіт чи завдань.
* – усі модульні контрольні роботи (МКР) мають розрахунково-аналітичний характер.

Для студентів, які упродовж семестру не досягли мінімального рубіжного рівня оцінки (60% від максимально можливої кількості балів) проводиться заключна семестрова контрольна робота, максимальна оцінка за яку не може перевищувати 40% підсумкової оцінки (до 40 балів за 100 – бальною шкалою).

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі МКР здійснюються у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 31 жовтня 2010 року.

- Підсумкове оцінювання у формі екзамену: іспит виставляється студенту за результатами роботи впродовж семестру максимальна кількість балів на іспиті - 40 балів, мінімальна кількість балів, які додаються до семестрових – 24 бали (60% максимальної кількості балів, відведених на іспит).

Студенти, які набрали впродовж семестру сумарно меншу кількість балів ніж *критично-розрахунковий мінімум – 20 балів* до складання іспиту не допускаються. Рекомендований мінімум для допуску до іспиту – **36 балів**.

Студенти, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж *критично-розрахунковий мінімум – 36 балів* - до складання іспиту не допускаються.

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Іспит	Підсумкова оцінка
Мінімум	18	18	24	60
Максимум	30	30	40	100

7.2 Організація оцінювання:

Оцінювання здійснюється впродовж семестру для усіх видів робіт, включаючи і самостійну роботу .

За змістовим модулем 1 (ЗМ1), до якого входять 1 – 6 теми, оцінювання виконується у *терміни – до 15 жовтня*,

За змістовим модулем 2 (ЗМ2), до якого входять 7 – 11 теми, оцінювання виконується у *терміни – до 20 листопада*; - оцінка за практичні роботи, подані не в зазначений термін, знижується на 1 бал за кожен день запізнення до мінімальної, передбаченої пунктом 7.1.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій і практичних занять

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		лекції	Семінари, практичні лабораторні	самостійна робота
<i>Змістовий модуль 1 - Методологічні засади гідроекологічних досліджень</i>				
1	Вступ. Тема 1. Роль компонентів фізико-хімічного складу води у життєдіяльності водних екосистем та людини	2	1	9
2	Тема 2. Загальні відомості про методологічні засади гідроекологічних досліджень	2	2	9
3	Тема 3. Сучасний екологічний стан водних об'єктів суходолу	2	2	9
4	Тема 4. Санітарно-екологічна оцінка стану водних об'єктів суходолу. Біогенні речовини та евтрофікація водойм	2	1	9
5	Тема 5. Якість води для водопостачання	2	1	9
6	Тема 6. Бактеріальне забруднення вод	3	1	9
7	<i>Підсумкова модульна контрольна робота</i>	<i>1</i>		
<i>Змістовий модуль 2 – Гідроекологічні аспекти забруднення водойм і водотоків суходолу специфічними речовинами природного і антропогенного походження</i>				
8	Тема 7. Радіаційне забруднення природних вод	2	1	11
9	Тема 8. Проблема важких металів	2	2	11
10	Тема 9. Забруднення водойм і водотоків суходолу специфічними органічними речовинами природного і антропогенного походження	2	1	11
11	Тема 10. Гідроекологічні особливості водопостачання та санітарний нагляд за джерелами водопостачання	3	1	11
12	Тема 11. Гідроекологічні особливості очистки стічних вод і санітарний нагляд за її ефективністю	4	1	10
13	<i>Підсумкова модульна контрольна робота</i>	<i>1</i>		
	ВСЬОГО	28	14	108

Загальний обсяг 150год., в тому числі:

Лекцій – 28 год.

Семінари – 14 год.

Самостійна робота – 108год.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Білявський Г.О., Падун М.М., Фурдуй Р.С. Основи загальної екології: Підручник.- К.:Либідь, 1995.- 368 с.
2. Горев Л.М., Пелешенко В.І., Хільчевський В.К. Гідрохімія України: Підручник.- К.: Вища школа, 1995.- 307 с.
3. Економіка і екологія водних ресурсів Дніпра: Посібник / За ред.. В.Д.Шевчука.- К.: Вища шк., 1996.- 202 с.
4. Кукурудза С.І. Гідроекологічні проблеми суходолу: Навч. Посібник.- Львів: Світ, 1999.- 232 с.
5. Пелешенко В.І., Хільчевський В.К. Загальна гідрохімія: Підручник.- К.: Либідь, 1997.- 384 с.
6. Романенко В.Д. Основы гидроэкологии: Учебник.-К., Генеза.- 2004.- 542 с.
7. Хільчевський В.К. Водопостачання і водовідведення. Гідроекологічні аспекти.-К.: ВЦ «Київ.ун-т», 1999.- 312 с.
8. Хільчевський В.К., Осадчий В.І., Курило С.М. Регіональна гідрохімія України. – К.: ВПЦ «Київський університет». – 2019. – 343 с.
9. Хільчевський В.К., Осадчий В.І., Курило С.М. Основи гідрохімії Підручник.- К.: Ніка-Центр, 2012. – 312 с. **Гриф МОН**

Додаткова:

1. Борис Дж.О.М. Химия окружающей среды. Пер. с англ. –М.: Химия, 1982. – 672 с.
2. Бударков В.А., Киршик В.А., Антоненко А.Е. Радиобиологический справочник. – Минск: Урожай, 1992.- 336 с.
3. Водний кодекс України.- Постанова ВРУ від 6 червня 1995 року.
4. Врочинський К.К. Пестициди та охорона водних ресурсів.- К.: Урожай, 1987.- 160 с.
5. Денисова А.И., Нахшина Е.П., Новиков Б.И. и др. Гидрология и гидрохимия Днепра и его водохранилищ.- К.: Наук.думка, 1989.- 216 с.
6. Національні доповіді про стан навколишнього природного середовища в Україні.-К.: Мін природи України, Мінекоресурсів України 1996,2000,2005 р.
7. Національна програма екологічного оздоровлення басейну Дніпра та поліпшення якості питної води.- К., 1997. – 96 с.
8. Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. –Постанова ВРУ №188/98 ВР від 5 березня 1998 р.
9. Ромась М.І. Гідрохімія водних об'єктів атомної і теплової енергетики. Монографія.-К.: ВПЦ «Київ.ун-т», 2002.- 532 с.
10. Санитарные правила и нормы охраны поверхностных вод от загрязнения. СанПиН №4630-88. – М.: Минздрав СССР,1988.- 169 с.
11. Руководство по химическому анализу поверхностных вод суши /Под ред. А.Д. Семенова.- Л.: Гидрометеиздат, 1977.- 532 с.
12. Хільчевський В.К. Роль агрохімічних засобів у формуванні якості вод басейну Дніпра. – К.: ВПЦ «Київ.ун-т», 1996.- 222с.